

**«Հիգիենա, մասնագիտական ախտաբանություն և թունաբանություն»
մասնագիտությամբ հետազոտողի որակավորման քննության
ՀԱՐՑԱՇԱՐ**

1. Կանխարգելումը բժշկության համակարգում, նրա նշանակությունը, տեսակները:
2. Հիգիենայի ուսումնասիրության մեթոդները: Մեթոդների դասակարգումը, բնական և փորձարարական մեթոդների համեմատական գնահատումը:
3. Մանդի կենսաբանական նշանակությունը, սննդանյութերի դասակարգումը, ռացիոնալ սննդի գումարելիները, հասկացություն բալանսավորված սննդի մասին:
4. Ռացիոնալ սննդի նշանակությունը առողջության համար, ոչ ադեկվատ սննդի տեսակները, սննդին ներկայացվող պահանջները, սննդի սոցիալ հիմնահարցերը:
5. Սպիտակուցներ: Նշանակությունը, բալանսավորվածությունը: Սպիտակուցային անբավարարության և հավելյալ քանակների ազդեցությունը, սպիտակուցի նորմերը և նորմավորման մեթոդները:
6. Ճարպեր: Նշանակությունը, բալանսավորվածությունը: Ճարպերի անբավարարության և հավելյալ քանակների ազդեցությունը, նորմավորումը:
7. Ածխաջրատներ, նշանակությունը, բալանսավորվածությունը: Ածխաջրատների անբավարարությունը և հավելյալ քանակների ազդեցությունը, նորմավորումը:
8. Վիտամինների նշանակությունը, դասակարգումը, բալանսավորվածությունը: Վիտամինային անբավարարության տեսակները և զարգացման պատճառները:
9. Ջրալույծ վիտամիններ, նշանակությունը:
10. Ճարպալույծ վիտամիններ, նշանակությունը:
11. Հանքային նյութեր, նրանց նշանակությունը, բալանսավորվածությունը: Կալցիումի և երկաթի յուրացման առանձնահատկությունները:
12. Մանդի նորմերի հիմնավորումն ըստ էներգածախսի: Էներգածախսի տեսակները, նրանց որոշումը:
13. Էներգածախսի նորմերը բնակչության տարբեր խմբերի համար: Մանդի ֆիզոլոգիական նորմերը:
14. Մանդամթերքներ, դրանց նշանակությունը սննդում:
15. Բուսակերություն, հիգենիկ գնահատականը:
16. Ռաֆինացված սննդամթերքներ, ռաֆինացման նպատակը, դրանց կենսաբանական գնահատականը: Մարգարինի կենսաբանական գնահատականը: Մանդային հավելումներ, դասակարգումը, գնահատականը:
17. Ալիմենտար-կախյալ հիվանդությունների առաջացմանը նպաստող գործոնները: Թեր- և գերսնուցում: Սպիտակուցա-էներգետիկ անբավարարություն, կլինիկական արտահայտման առանձնահատկությունը:
18. Ալիմենտար ճարպակալում, զարգացմանը նպաստող հիմնական գործոնները: Բուժումը և կանխարգելումը:
19. Մնունդ և աթերոսկլերոզ, զարգացմանը նպաստող հիմնական գործոնները: Աթերոզեն և հակաաթերոզեն գործոններ: Աթերոսկլերոզի ալիմենտար կանխարգելումը:
20. Մնունդ և ուռուցքներ: Ռիսկի գործոններ:
21. Մանդային թունավորումների բնութագիրը, դասակարգումը:

22. Տոքսիկոլինֆեկցիաներ: Սալմոնելյոզներ և նրանց կանխարգելումը: Պայմանական պաթոգեն միկրոօրգանիզմներով պայմանավորված տոքսիկոլինֆեկցիաներ և նրանց կանխարգելումը:
23. Տոքսիկոզներ, միկոտոքսիկոզներ կանխարգելումը:
24. Մանդամթերքի պահածոյացում: Նպատակը, դասակարգումը: Պահածոյացման տարբեր մեթոդների գնահատումը:
25. Հիվանդանոցների լուսային ռեժիմը և միկրոկլիման, նրանց կոմպլեքս ազդեցությունը հիվանդի օրգանիզմի վրա:
26. Հիվանդանոցների օդային միջավայրի հիգիենիկ գնահատականը: Աղտոտման գործոնները: Նրանց բնութագիրը փակ տարածքներում:
27. Ներհիվանդանոցային ինֆեկցիան որպես հիգիենիկ հիմնահարց: Հասկացողություն ներհիվանդանոցային ինֆեկցիաների մասին, նրանց աճի պատճառները և կանխարգելման հիմնական ուղղությունները: Բակտերիոլոգիական հսկողություն:
28. Հիվանդանոցային հողամասի և հիվանդանոցային մասնաշենքի հատակագիծը: Ընդունարան, պալատային սեկցիա: Վիրաբուժական, մանակաբարձական և ինֆեկցիոն բաժանմունքներին առաջադրվող հիգիենիկ պահանջները:
29. Երեխաների և դեռահասների աճի և զարգացման օրինաչափությունները:
30. Երեխաների ֆիզիկական զարգացումը: Ակսելերացիա:
31. Երեխաների առողջական վիճակի չափորոշիչները, առողջական խմբերը, «դպրոցական հիվանդություններ»:
32. Երեխաների ուսուցման և ռեժիմի կազմակերպման հիգիենիկ հիմունքները:
33. Մանկական նախադպրոցական հիմնարկների նախագծման, կառուցման և աշխատանքների կազմակերպման հիգիենիկ սկզբունքները:
34. Դպրոցների նախագծման, կառուցման և աշխատանքների կազմակերպման հիգիենիկ սկզբունքները:
35. Մանկական հիմնարկների կանաչապատման հիգիենիկ հիմնավորումը:
36. Էկոլոգիական գլոբալ հիմնախնդիրները: Էկոհամակարգի փոփոխությունները:
37. Մարդու էկոլոգիա: Մթնոլորտային աղտոտում: Թթվային անձրևներ: Կլիմայի փոփոխություն:
38. Ջերմոցային էֆեկտ: Օզոնային անցքեր:
39. Արևային ճառագայթում, բնութագիրը:
40. Ինֆրակարմիր, տեսանելի և ՌՄ ճառագայթների կենսաբանական ազդեցության առանձնահատկությունները:
41. ՌՄ ճառագայթների կենսաբանական ազդեցության առանձնահատկությունները:
42. Մեթերոլոգիական էլեմենտներ և նրանց ազդեցությունը օրգանիզմի ջերմային վիճակի վրա:
43. Առանձին մեթերոլոգիական էլեմենտների և նրանց համալիր ազդեցությունը օրգանիզմի ջերմային վիճակի վրա:
44. Կլիմայի հիգիենիկ բնութագիրը: Հասկացություն կլիմայի, եղանակի և միկրոկլիմայի մասին:
45. Կլիմայագոյացման գործոնները և նրանց գնահատականը:
46. Կլիմաների դասակարգումը: Կլիմաների բժշկական դասակարգումը:

47. Հայաստանի կլիմայական պայմանների բնութագիրը:
48. Ակլիմատիզացիայի հիգիենիկ հիմնահարցերը: Բիոռիթմների նշանակությունը ակլիմատիզացիայի ընթացքում: Ակլիմատիզացիայի առանձնահատկությունները, փուլերը:
49. Ակլիմատիզացիայի սոցիալական հիմնահարցերը:
50. Ադապտացիան բարձր լայնություններում: Կլիմայական պայմանների առանձնահատկությունները: Օրգանիզմի ադապտիվ ռեակցիաները ցուրտ պայմաններում: Եկվոր բնակչության ադապտացիան: Բնիկների ադապտացիայի առանձնահատկությունները: Պրոֆիլակտիկ միջոցառումները:
51. Ակլիմատիզացիան շոգ պայմաններում: Կլիմայական պայմանների առանձնահատկությունները: Օրգանիզմի ռեակցիաները շոգ պայմաններում: Եկվորների ակլիմատիզացիան շոգ պայմաններում: Բնիկների ադապտացիայի առանձնահատկությունները: Պրոֆիլակտիկ միջոցառումները:
52. Ակլիմատիզացիան բարձր լեռնային պայմաններում: Լեռնային կլիմայի առանձնահատկությունները: Թթվածնի անբավարարության ազդեցությունը օրգանիզմի վրա: Եկվորների ակլիմատիզացիան բարձր լեռնային պայմաններում: Բնիկների ադապտացիայի առանձնահատկությունները: Պրոֆիլակտիկ միջոցառումները:
53. Կլիմայական գործոնների օգտագործումը, ազդեցության մեխանիզմը:
54. Կլիմայական գործոնների բուժական և կանխարգելիչ նպատակներով կիրառման սկզբունքային տեսությունները :
55. Կլիմատոպրոֆիլակտիկա: Առանձին կլիմայական գործոնների և կլիմաների (ծովային, անտառային, լեռնային) օգտագործումը առողջության պահպանման և ամրապնդման նպատակով:
56. Եղանակային պայմանների հիգիենիկ գնահատականը: Հասկացություն ցիկլոնների, անտիցիկլոնների և մթնոլորտային ճակատների մասին:
57. Եղանակի տիպերը ըստ ջերմազգացողության: Եղանակային պայմանների բժշկական գնահատականը և դասակարգումը: Մազնիսական դաշտի լարվածության փոփոխության ազդեցությունը:
58. Մեթեոպատիկ ռեակցիաներ, առաջացման մեխանիզմը: Հիվանդությունների սեզոնային առանձնահատկությունները:
59. Մեթեոպատիկ ռեակցիաների պրոֆիլակտիկան:
60. Իոնիզացնող ճառագայթներ, տեսակները: Ռադիոակտիվ փոխակերպում, ճառագայթների բնութագիրը:
61. Իոնիզացնող ճառագայթման օգտագործումը:
62. Ռադիոակտիվ նյութերի տրոհումը: Հասկացողություն կիսատրոհման պարբերության և տրոհման հաստատունի մասին, նրա հիգիենիկ նշանակությունը: Ակտիվության ու դոզայի չափման միավորները:
63. Իոնիզացնող ճառագայթման ազդեցության մեխանիզմը: Ուղղակի և անուղղակի ազդեցություն: Ճառագայթման ազդեցության դրսևորման ձևերը:
64. Սոնատիկ էֆեկտներ: Ազդեցության առանձնահատկությունները: Հիմնական էֆեկտները կապված դոզայից:
65. Ստոխաստիկ էֆեկտներ: Դրսևորման ձևերը: Ազդեցության առանձնահատկությունները: Հասկացողություն կոլեկտիվ դոզայի մասին, նրա նշանակությունը: Էֆեկտիվ դոզա:

66. Հասկացողություն փակ աղբյուրների մասին: Ճառագայթման փակ աղբյուրների հետ աշխատող անձնակազմի պաշտպանության հիմունքները: Պաշտպանական էկրաններ:
67. Հասկացողություն բաց աղբյուրների մասին, ռադիոտոքսիկություն, էֆեկտիվ պարբերություն: Ճառագայթման բաց աղբյուրների հետ աշխատող անձնակազմի պաշտպանության հիմունքները:
68. Ճառագայթային ֆոն, ճառագայթային ֆոնի գումարելիների բնութագիրը, նրանցից ստացվող դոզաները:
69. Շրջակա միջավայրի պաշտպանությունը ռադիոակտիվ աղտոտումից: Աղտոտման աղբյուրները:
70. Ռադիացիոն անվտանգությունը ԱԷԿ-ներում: Ռադիոնուկլիդների ճակատագիրը շրջակա միջավայրում: Թափոնների վնասագերծման մեթոդները:
71. Ճառագայթային բեռնվածության իջեցման հիմնական ուղղությունները (ըստ ՃԱՆ- 96): Բնակչության ճառագայթման սահմանափակումը բնական տեխնոգեն աղբյուրներից: Միջոցառումներ ուղղված բժշկական ճառագայթման սահմանափակմանը:
72. Թունաբանություն, առարկան, խնդիրները, դասակարգումը: Հասկացություն թոյների մասին: Պրոֆիլակտիկ թունաբանության հիմնական խնդիրները:
73. Թոյների ազդեցության ընդհանուր բնութագիրը:
74. Արդյունաբերական թոյների ազդեցությունը նյարդային և արյան համակարգի վրա:
75. Տոքսիկոլոկինետիկա: Թոյների թափանցումը օրգանիզմ տարբեր ուղիներով և նրանց գնահատումը: Տեղաբաշխումն ու արտազատումը:
76. Աղապտացիա և կոմույացիա, նրա տիպերը: Հարմարողական ռեակցիաների տեսակները, խրոնիկ թունավորման շրջանները:
77. Տոքսիկոմետրիա: Տոքսիկության և վտանգավորության ցուցանիշները:
78. Հիգիենիկ նորմավորման հիմունքները: Հիգիենիկ ստանդարտների նշանակությունը: Հասկացություն սահմանային թույլատրելի խտությունների մասին, նրանց նշանակությունը:
79. ՍԹԽ-ի որոշման մեթոդները (թունաբանական հետազոտման փուլերը):
80. Ջրի կենսաբանական նշանակությունը: Ջուրը որպես հանքային աղերի աղբյուր:
81. Կալցիումի և մագնեզիումի նշանակությունը: Ջրի օգտագործման նորմերը:
82. Ջրային ծագում ունեցող հիվանդություններ: Ջրի դերը հիվանդությունների փոխանցման գործում:
83. Ջրային ծագում ունեցող ոչ ինֆեկցիոն հիվանդություններ:
84. Ջրին ներկայացվող հիգիենիկ պահանջները: Ընդհանուր պահանջները և նորմավորումը: Միկրոբիոլոգիական ցուցանիշներ: Տոքսիկոլոգիական ցուցանիշներ: Օրգանոլեպտիկ ցուցանիշներ:
85. Խմելու ջրի աղբյուրների գնահատումը, ընտրությունը:
86. Ջրի որակի բարելավման մեթոդները:
87. Մթնոլորտային օդի և նրա բաղադրիչների հիգիենիկ նշանակությունը (թթվածին, ազոտ, ածխաթթու գազ, օզոն):
88. Ջերմոցային էֆեկտ: Մթնոլորտային օդի իոնիզացիան:
89. Մթնոլորտային օդի աղտոտման աղբյուրները, նրանց բնութագիրը: Հիմնական նյութերի գնահատումը: Ֆոտոքիմիական ռեակցիաներ:

90. Մթնոլորտային օդի աղտոտվածության ազդեցությունը բնակչության առողջության վրա: «Սմոգ»: Քրոնիկ ազդեցություն: Ազդեցությունը մանկական օրգանիզմի վրա:
91. Աշխատանքի հիգիենա, առարկան և խնդիրները: Արտադրական վնասակարթյուններ, նրանց դասակարգումը:
92. Մասնագիտական հիվանդություններ, դասակարգումը:
93. Աշխատանքի ֆիզիոլոգիական դասակարգումը: Ֆիզիկական աշխատանք: Թթվածնի կլանման դինամիկան:
94. Մտավոր աշխատանք: Մտավոր աշխատանքի տեսակները: Նյարդահուզական լարվածություն, պայմաններն ու առաջացման մեխանիզմը: Հիպոկինեզիա:
95. Հոգնածություն: Ֆիզիկական և մտավոր հոգնածություն: Հոգնածության առաջացման մեխանիզմները:
96. Արտադրական փոշի, բնութագիրը:
97. Պնևմոկոնիոզներ, դասակարգումը, պրոֆիլակտիկան:
98. Աղմուկը և նրա հիգիենիկ գնահատումը, ֆիզիկական բնութագիրը: Աղմուկի ուժի միավորները (հասկացություն դԲ մասին), աղմուկի ազդեցությունը օրգանիզմի վրա:
99. Աղմուկի տարբեր մակարդակների ազդեցությունը: Մասնագիտական աղմուկային հիվանդություն:
100. Տեղային և ընդհանուր ցնցում, նրանով պայմանավորված մասնագիտական հիվանդությունները:

Գրականության ցանկ

Հիմնական

1. Ասմանգուլյան Տ.Ա. Հիգիենա և էկոլոգիա: Երևան, 1996թ.
2. Асмангулян Т.А. Краткий учебник гигиены и экологии человека. Ереван, 2000.
3. Լ.Ռ. Ավետիսյանի խմբագրությամբ, Հիգիենա և էկոլոգիա: Ուսումնական ձեռնարկ: Երևան, 2010:
4. Լ.Ռ. Ավետիսյանի խմբագրությամբ, Հիգիենա և բժշկական էկոլոգիա: Ուսումնական ձեռնարկ: Երևան, 2012:
5. Пивоваров Ю.П. Гигиена и экология человека. Москва, 1999.
6. Пивоваров Ю.П., Королик В.В. Руководство к лабораторным занятиям по гигиене и основам экологии человека. Москва, 2006.
7. Румянцев Г.И. Гигиена. Москва, 2001.
8. Королев А.А. Гигиена питания, 3-е издание, Москва, 2006.
9. ՀՀ ԱՆ համապատասխան հրամանները

Լրացուցիչ գրականություն

1. Большаков А.М., Маймулов В.Г. Общая гигиена. Москва, 2006.
2. Кирилов В.Ф., Книжников В.А., Коренков И.П. Радиационная гигиена. Москва, 1988.
3. Барсуков О.А., Барсуков К.А. Радиационная экология. Москва, 2003.
4. Алексеев С.В., Усенко В.Р. Гигиена труда. Москва, 1988.
5. Студенкин М.Я., Ефимова А.А. Экология и здоровье детей. Москва, 1998.
6. Исаев А.А. Экологическая климатология. Москва, 2001.
7. Елисеева Ю.Ю Санитарные нормы. Москва, 2006.
8. Carol bryd – Bredbenner, Gaile Moe, Donna, Beshgetoor. Wardlew’s perspectives in Nutrition. USA 2010.
9. Lan L.Pepper, Charles P. Cerba, Mark L. Brusseau, Environmental and pollution science. USA 2006.